

Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ
ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ: ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ
ΓΛΩΣΣΟΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Οικονομάκου Μαριάνθη
oikonomakou@aegean.gr
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

0. Δομή παρουσίασης

1. Θεωρητικό πλαίσιο

1.1. Από την παραδοσιακή διδασκαλία στην επικοινωνιακή προσέγγιση

1.2. Σύγχρονες γλωσσοδιδακτικές τάσεις

- Έννοια του γραμματισμού
- Εκφάνσεις του γραμματισμού
- Αναδυόμενος γραμματισμός
- Κριτικός γραμματισμός
- Παιδαγωγική των πολυγραμματισμών

2. Διδακτικές εφαρμογές στην εκπαίδευση

1.2. Η έννοια του γραμματισμού

- «το σύνολο των γνώσεων και των δεξιοτήτων που έχει αποκτήσει το άτομο σε σχέση με τη γραφή και την ανάγνωση, οι οποίες του επιτρέπουν να εμπλακεί σε όλες τις δραστηριότητες τις οποίες επιτελούν τα άτομα της ομάδας και της κουλτούρας στην οποία ανήκει» (Unesco, 1956)
- «η ικανότητα ελέγχου της ζωής και του περιβάλλοντος του ανθρώπου δια του λόγου, με τρόπο ορθολογικό» (Traves, 1992).
- «ο γραμματισμός συνιστά κοινωνική πρακτική» (Barton & Hamilton, 2000)

1. 2.1. Εκφάνσεις του γραμματισμού

- **Σχολικός γραμματισμός:** έχει παραδοσιακά συνδεθεί με τη διδασκαλία ανάγνωσης και γραφής, καθώς και με την ανάπτυξη γνωσιακών δεξιοτήτων (λογική σκέψη, γραμματικοί κανόνες, διαχείριση αφηρημένων εννοιών και υποθετικών ερωτήσεων, επικοινωνιακές και άλλες διανοητικές δεξιότητες).
- **Κοινωνικός γραμματισμός:** οι δεξιότητες που απαιτούνται από τα μέλη των σύγχρονων κοινωνιών για να είναι παραγωγικά στην ιδιωτική, την κοινωνική και την επαγγελματική τους ζωή. Εξ ου και οι αυξημένες για παραγωγή και κατανόηση διαφορετικών ειδών κειμένων.

Η παραγωγή και κατανόηση διαφορετικών ειδών λόγου και κειμένων προϋποθέτει εξοικείωση με το συγκεκριμένο είδος κειμένων, με τους τρόπους γραφής τους και, γενικότερα, γνώση των τρόπων παραγωγής, διακίνησης αλλά και προσέγγισης αυτών των κειμένων.

1.2.1. Εκφάνσεις του γραμματισμού

- **Λειτουργικός γραμματισμός:** αναφέρεται στις δεξιότητες εκείνες που χρειάζεται να αναπτύξουν τα άτομα για να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις **της σημερινής αγοράς εργασίας**.
Γραμματισμός μετρήσιμος και ποσοτικός.
Σκοπός της εκπαίδευσης είναι η επίτευξη των κοινωνικών στόχων και η παροχή πρόσβασης σε συγκεκριμένα είδη γραμματισμού.
- **Κριτικός γραμματισμός:** στοχεύει στην ευαισθητοποίηση των πολιτών στις λειτουργίες των κυρίαρχων μορφών γραμματισμού, καθώς και στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης απέναντί τους.
Επισημαίνεται η **ιδεολογική** πλευρά των πρακτικών γραμματισμού και υποστηρίζεται ότι, όπως όλες οι χρήσεις της γλώσσας, έτσι και οι μορφές του γραμματισμού διαμορφώνουν αλλά και διαμορφώνονται μέσα από ιδεολογικές θέσεις συνδεδεμένες με μορφές κοινωνικής εξουσίας.

1.2.2. Αναδυόμενος γραμματισμός

Είναι μια προοπτική που βασίζεται σε δύο συμπληρωματικές προσεγγίσεις της ανάπτυξης του παιδιού:

α) αυτή των νεοπιαζετιανών (κατάκτηση γραμματισμού μέσα από απόπειρες των ίδιων των παιδιών/γνωσιακές θεωρίες)

β) αυτή των υποστηρικτών του Vygotsky (τα παιδιά μαθαίνουν μέσα από την αλληλεπίδραση με το κοινωνικό περιβάλλον/κοινωνικές θεωρίες μάθησης)

1.2.2. Αναδυόμενος γραμματισμός

- Η κατάκτηση των δεξιοτήτων γραφής και ανάγνωσης ξεκινά **πριν** από την έναρξη της συστηματικής διδασκαλίας.
- Οι δεξιότητες της ανάγνωσης και της γραφής είναι **αλληλένδετες** και αναπτύσσονται ταυτόχρονα.
- Η συνειδητοποίηση των **λειτουργιών και της δομής** του γραπτού λόγου αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της πορείας της κατάκτησης του γραμματισμού
- Ο γραμματισμός κατακτάται με την **ενεργή συμμετοχή** σε καθημερινές δραστηριότητες και την ανταπόκριση στον γραπτό λόγο του κοινωνικού περιβάλλοντος.
- Η κατάκτηση του γραπτού λόγου είναι μια **συνεχής αναπτυξιακή πορεία** που μπορεί να περιγραφεί μέσα από γενικευμένα στάδια. Τα παιδιά διέρχονται από αυτά με ποικίλους τρόπους, σε διαφορετικές ηλικίες

1.2.3. Κριτικός γραμματισμός

Paulo Freire (1921-1997)

Κριτική παιδαγωγική

- Es necesario desarrollar una pedagogía de la pregunta. Siempre estamos escuchando una pedagogía de la respuesta.
- Mi visión de la alfabetización va más allá del ba, be, bi, bo, bu. Porque implica una comprensión crítica de la realidad social, política y económica en la que está el alfabetizado.
- Todos nosotros sabemos algo. Todos nosotros ignoramos algo. Por eso, aprendemos siempre. Alfabetizarse no es aprender a repetir palabras, sino a decir su palabra

1.2.3. Κριτικός γραμματισμός

Στην παιδαγωγική:

Σύνολο δεξιοτήτων κριτικής ανάγνωσης, βαθύτερης κατανόησης και ερμηνείας προφορικών και γραπτών κειμένων αλλά και της ανάγνωσης, κατανόησης και ερμηνείας, που στοχεύει στη δημιουργία υποκειμένων που θα είναι σε θέση να αμφισβητούν τα κυρίαρχα κοινωνικά δεδομένα, απόψεις και ιδεολογίες, να αναπτύσσουν δράσεις για τη διεκδίκηση ισότιμων θέσεων μέσα στις κοινωνικές δομές και να τις μετασχηματίζουν.

Στη γλωσσολογία:

Σύνολο γνώσεων και δεξιοτήτων σχετικών με την κριτική ανάγνωση προφορικών και γραπτών κειμένων και του πολιτισμού, που στοχεύουν στη δημιουργία υποκειμένων που θα είναι σε θέση να χρησιμοποιούν τον λόγο για να αμφισβητούν, να διεκδικούν, να δρουν και να συμμετέχουν στην κοινωνία ενεργά

1.2.3. Κριτικός γραμματισμός

*«Η ικανότητα πάνω σε ένα συγκεκριμένο είδος κριτικής σκέψης που περιλαμβάνει τη διερεύνηση πέρα από την κυριολεκτική έννοια των κειμένων για να διαπιστωθεί **τι είναι αυτό που υπάρχει και τι είναι αυτό που λείπει** από αυτά, προκειμένου να αναλυθεί και να αξιολογηθεί η πλήρης έννοια του κειμένου και η πρόθεση του συγγραφέα.*

Ο κριτικός γραμματισμός πηγαίνει πέρα από τη συμβατική κριτική σκέψη, εστιάζοντας σε θέματα που σχετίζονται με τη δικαιοσύνη, την ισότητα και την κοινωνική δικαιοσύνη. Οι κριτικά εγγράμματοι μαθητές υιοθετούν μια κριτική στάση, αναζητώντας ποια άποψη για τον κόσμο προωθεί το κείμενο και αν βρίσκουν οι ίδιοι την άποψη αυτή αποδεκτή».

Πρόγραμμα Γλωσσικής διδασκαλίας, Οντάριο, Καναδας
Ministry of Education, 2008: 38

1.2.3.Κριτικός γραμματισμός

Γλωσσολογιοδιδασκτικές τάσεις (Ντίνας, Γώτη, 2016)

- **Κειμενοκεντρικές** (παραγωγή και κατανόηση αποτελεσματικών κειμένων)
- **Ολιστικές** (η γλώσσα ως όλον)
- **Λειτουργικές** (λειτουργία στοιχείων/επικοινωνιακός σκοπός)
- **Κριτικός γραμματισμός:**
 - i. Ειδολογικές (είδη λόγου)
 - ii. Εποικοδομητικές (οικοδόμηση γνώσης)
 - iii. Πολυγραμματικές (πολυμορφικά κείμενα, τροπικότητα)

1.2.3. Κριτικός γραμματισμός

Επίπεδα κειμένου	Άξονες μελέτης (λέξεις-κλειδιά)
Ως πλαισιωμένη δομή	Επικοινωνιακό πλαίσιο
Ως γλωσσική και νοηματική δομή	Γλωσσικά στοιχεία, λεξιλογικές και γραμματικές επιλογές, κειμενική οργάνωση
Ως κοινωνική πράξη	Κοινωνικές σχέσεις, ταυτότητες, ιδεολογίες
Ως αντικείμενο αξιολόγησης	Αποτελεσματικότητα κειμένου

1.2.4. Η παιδαγωγική των πολυγραμματισμών

- ✓ Έμφαση στην τριβή των διδασκομένων **με κείμενα και είδη λόγου** από ένα ευρύ φάσμα μέσων και από ένα ευρύ φάσμα πολιτισμικών πηγών.
- ✓ Ανάπτυξη **κριτικής μεταγλώσσας** ώστε οι εκπαιδευόμενοι να μιλούν, αλλά και να καταλαβαίνουν, την κοινωνική και πολιτισμική δύναμη αυτών των κειμένων, καθώς και των συναφών κοινωνικών πρακτικών.
- ✓ Κατανόηση του τρόπου παραγωγής των κειμένων, του ιστορικού και κοινωνικού τους πλαισίου, καθώς και τρόπου βάσει του οποίου αυτά συνιστούν **"σχεδιασμένα" τεχνουργήματα.**

Πηγή: Kalantzis, M. & Cope, B. **Πολυγραμματισμοί**. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση (16/04/2017) : http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_e2/index.html

1.2.4. Η παιδαγωγική των πολυγραμματισμών

Οι παιδαγωγικές διαδικασίες περιλαμβάνουν ένα μίγμα από

ΤΟΠΟΘΕΤΗΜΕΝΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ: η οποία εμπεριέχει την εμπύθιση σε πείρα και την αξιοποίηση διαθέσιμων ειδών λόγου, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που ανήκουν στις ποικίλες οπτικές της ζωής των διδασκομένων.

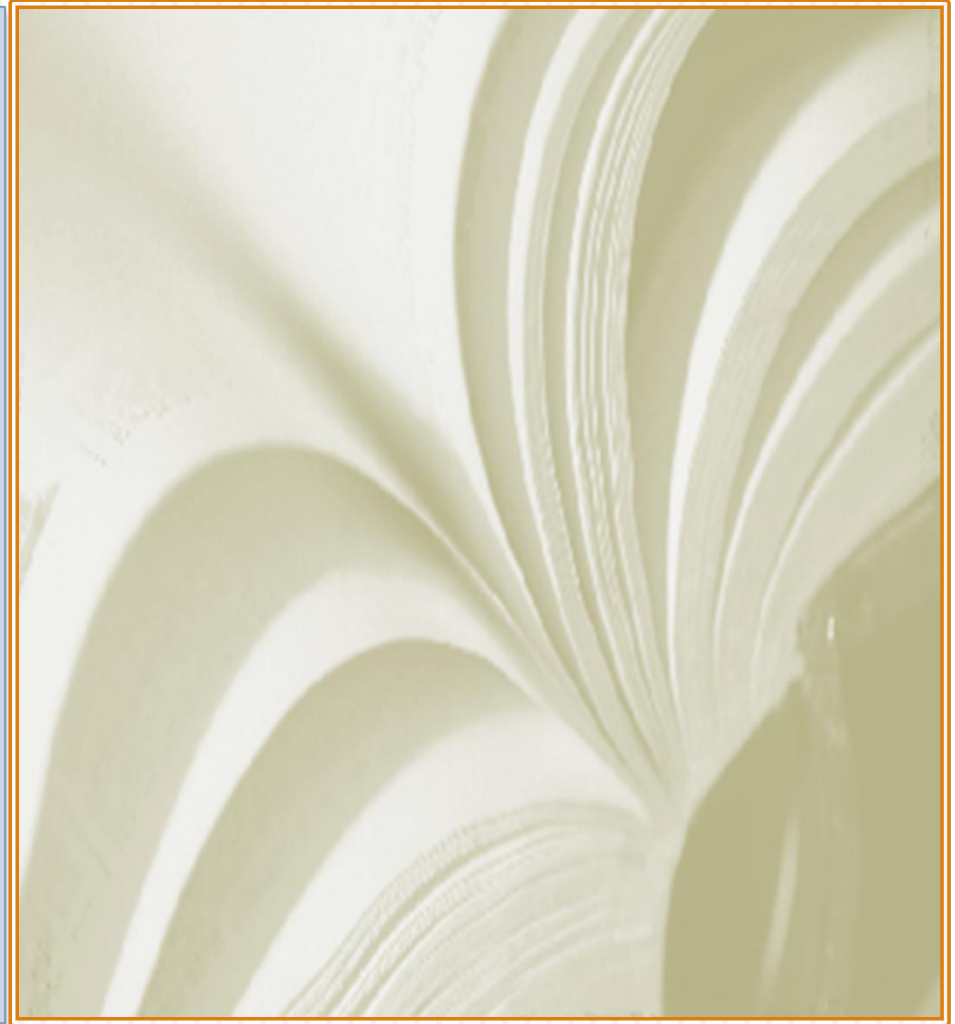
ΑΝΟΙΧΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ: η οποία ενέχει συστηματική, αναλυτική και συνειδητή κατανόηση. Στην περίπτωση των Πολυγραμματισμών, αυτό απαιτεί την σύσταση μιας σαφούς γλώσσας για να περιγραφεί το νόημα ως σχεδιασμός και τα πολιτισμικά περιβάλλοντα που παράγουν διαφορετικά σχέδια νοήματος -ένα είδος αντιπαραθετικής γλωσσολογίας, με άλλα λόγια.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ: διαδικασία κατά την οποία ερμηνεύεται το κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον συγκεκριμένων σχημάτων νοήματος. Αυτή συμπεριλαμβάνει ότι ο διδασκόμενος αποστασιοποιείται από το αντικείμενο μελέτης και ότι στέκεται κριτικά σε σχέση με το πολιτισμικό του περιβάλλον.

ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΕΝΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ: μεταβίβαση στην πρακτική της κατασκευής νοήματος, η οποία ενεργοποιεί το μετασχηματισμένο νόημα σε άλλα περιβάλλοντα ή πολιτισμικούς τόπους.

2. Διδακτικές εφαρμογές

- Σύγκριση Γλωσσοδιδακτικών θεωριών
- Αναδυόμενος γραμματισμός (πρώτη ανάγνωση και γραφή)
- Εφαρμογές κριτικού γραμματισμού (όλες οι βαθμίδες)
- Εφαρμογές κριτικού γραμματισμού στη Διαβίου Μάθηση (εκπαίδευση ενηλίκων)

2.1. Γλωσσοδιδακτικές θεωρίες και εφαρμογές στην Α/βαθμια*

Κείμενα από το βιβλίο Δ' Δημοτικού, 7^η ενότητα

ΟΙ ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ Η ΕΛΙΑ

ελιά δώρο της Αθηνάς

Ο πιο γνωστός αρχαίος μύθος, που αναφέρεται στην καλλιέργεια της ελιάς είναι ο μύθος που θεωρεί το δέντρο δώρο της Αθηνάς. Όλα ξεκίνησαν από τη διαμάχη ανάμεσα στην Αθηνά και στον Ποσειδώνα που μάχωναν για την κυριαρχία στην Αττική.

Αποφασίστηκε να προσφέρει ο καθένας από τα δώρα ακριβό. Νικητής σ' αυτόν τον αγωνισμό θα ήταν εκείνος που η προσφορά του θα ήταν η πιο πολύτιμη για την πόλη.

Ο Ποσειδώνας, θεός-κυρίαρχος των θαλασσών, σήκωσε την τρίαινά του και την κάρφωσε στον ιερό βράχο της Ακρόπολης. Αλμυρό νερό ροιζοφόρησε να αναβλύζει και να κυλά στα ριζά του βράχου. Πίστευε ο Ποσειδώνας πως αυτή η πηγή στο άνυδρο τοπίο της Αττικής θα μπορούσε να του προσφέρει τη νίκη. Η Αθηνά δε χρειάστηκε να κάνει καμιά εντυπωσιακή κίνηση. Σήκωσε μόνο και φύτεψε στον ίδιο τόπο μια ελιά. Μέσα σε λίγη ώρα είχε βλαστήσει και το ασημοπράσινο φύλλωμά της τους είχε όλους εντυπωσιάσει.

Νίκος & Μαρία Ψιλάκη - Ηλιάς Καστανάς, Ο πολιτισμός της ελιάς, εκδ. Καρμάνωρ, Ηράκλειο, 1999.

Οι μύθοι και η ελιά

□ Η ελιά δώρο της Αθηνάς

Ο πιο γνωστός αρχαίος μύθος, που αναφέρεται στην καλλιέργεια της ελιάς είναι εκείνος που θεωρεί το δέντρο δώρο της Αθηνάς. Όλα ξεκίνησαν από τη διαμάχη ανάμεσα στην Αθηνά και στον Ποσειδώνα που μάλωναν για την κυριαρχία στην Αττική.

Αποφασίστηκε να προσφέρει ο καθένας από ένα δώρο ακριβό. Νικητής σ' αυτόν το διαγωνισμό θα ήταν εκείνος που η προσφορά του θα ήταν η πιο πολύτιμη για την πόλη.

Ο Ποσειδώνας, θεός-κυρίαρχος των θαλασσών, σήκωσε την τρίαινά του και την κάρφωσε στον ιερό βράχο της Ακρόπολης. Αλμυρό νερό άρχισε να αναβλύζει και να κυλά στα ριζά του βράχου. Πίστευε ο Ποσειδώνας πως αυτή η πηγή στο άνυδρο τοπίο της Αττικής θα μπορούσε να του προσφέρει τη νίκη. Η Αθηνά δε χρειάστηκε να κάνει καμιά εντυπωσιακή κίνηση. Έσκυψε μόνο και φύτεψε στον ίδιο τόπο μια ελιά. Μέσα σε λίγη ώρα είχε βλαστήσει και το ασημοπράσινο φύλλωμά της τους είχε όλους εντυπωσιάσει.

Αυτό ήταν. Τέτοιο δέντρο δεν υπήρχε ως τότε στον κόσμο. Οι άνθρωποι δεν μπορούσαν να απολαύσουν μαγειρεμένο φαγητό ούτε μπορούσαν να απολαύσουν μια φωτισμένη νύχτα, αφού δεν υπήρχε το κατάλληλο καύσιμο για τους λύχνους, το πιο εξελιγμένο φωτιστικό μέσο της εποχής. Οι υπόλοιποι θεοί έκριναν πως το δώρο της Αθηνάς ήταν ανεκτίμητης αξίας.

Νίκος & Μαρία Ψιλάκη - Ηλίας Καστανάς, Ο πολιτισμός της ελιάς, εκδ. Καρμάνωρ, Ηράκλειο, 1999.

Η ελιά του Αρισταίου

Ο Αρισταίος ήταν γιος του Απόλλωνα και της Κυρήνης, γεννήθηκε στη Λιβύη και ο Ερμής τον πήρε και τον πήγε στη Γαία και στις Ώρες για να τον αναθρέψουν. Ήταν ένα χαρισματικό παιδί που έζησε ονειρεμένα χρόνια κοντά στις όμορφες και πολύξερρες Νύμφες. Οι Μούσες, που, όταν μεγάλωσε, του είχαν αναθέσει τη φύλαξη των κοπαδιών τους στη Φθία, του δίδαξαν τη μαντική και την ιατρική τέχνη.

Μελανόμορφος αμφορέας που απεικονίζει τον Αρισταίο, γύρω στο 540 π.Χ. Ελληνική Μυθολογία, Εκδοτική Αθηνών, τόμος 3ος, Αθήνα. 1986.

Οι Νύμφες πάλι του έμαθαν πώς να καλλιεργεί τα αμπέλια και τις ελιές, πώς να φροντίζει τα μελίσσια και πώς να κάνει το γάλα τυρί. Ο τόπος εκεί ήταν γεμάτος αγριελιές κι οι Νύμφες τού έδειξαν πώς να τις καλλιεργεί, να τις μπολιάζει για να δίνουν καρπό, να αλέθει τον καρπό του ελαιόδεντρου και να παίρνει το πολύτιμο αλλά άγνωστο ως τότε ελαιόλαδο. Οι αρχαίοι πίστευαν πως ο Αρισταίος ανακάλυψε το ελαιοπιεστήριο και έτσι τους έδειξε τον τρόπο να παίρνουν εύκολα το λάδι από τις ελιές.

Ο Αρισταίος δεν κράτησε αυτά τα μυστικά για τον εαυτό του αλλά με τη σειρά του δίδαξε τις τέχνες αυτές στους

ανθρώπους. Η Μυθολογία μάς λέει πως ταξίδεψε σε πολλά μέρη της Ελλάδας. Πήγε στη Σαρδηνία και κατόπιν στη Σικελία, όπου βρήκε εξαιρετικά γόνιμη γη για να καλλιεργήσει τις ελιές. Εκεί τιμήθηκε ως θεός-προστάτης των ελαιοκαλλιεργητών. Από τότε τα δάση της αγριελιάς, που υπήρχαν γύρω από τη Μεσόγειο, άρχισαν να καλλιεργούνται, τα άγρια δέντρα άρχισαν να μπολιάζονται και οι άνθρωποι έμαθαν να χρησιμοποιούν τον πολύτιμο καρπό της ελιάς στη διατροφή τους. Ο Αρισταίος τιμήθηκε από τους ανθρώπους όσο λίγοι θνητοί για την πλούσια προσφορά του.

*Νίκος & Μαρία Ψιλάκη-Ηλίας Καστανάς, Ο πολιτισμός της ελιάς,
Εκδόσεις Καρμάνωρ, Ηράκλειο, 1999 (διασκευή)*

Ακολουθούν προτεινόμενες δραστηριότητες (σε τρία μέρη). Ποιες διαφορές εντοπίζετε στα ζεύγη των ερωτημάτων; Τι λείπει;

1. Τα κείμενα που διαβάσατε είναι μύθοι.

- Ποιο είναι το θέμα του κάθε μύθου;
- Γιατί διαγωνίζονταν ο θεός Ποσειδώνας και η θεά Αθηνά;
- Ποιο δώρο προσέφερε ο κάθε θεός στην πόλη;
- Γιατί πιστεύετε ότι οι υπόλοιποι θεοί διάλεξαν το δώρο της θεάς Αθηνάς;
- Ποιες τέχνες έμαθε ο Αρισταίος από τις Μούσες και ποιες από τις Νύμφες;
- Γιατί ο Αρισταίος τιμήθηκε ως θεός- προστάτης των ελαιοκαλλιεργητών;

Θα θέλατε να κάνετε ένα ταξίδι στο παρελθόν και να βρεθείτε την ημέρα που ο θεός Ποσειδώνας και η θεά Αθηνά διαγωνίζονται; Χωριστείτε σε τρεις ομάδες.

- ▶ Η πρώτη ομάδα θα υποστηρίζει τη θεά Αθηνά, η δεύτερη το θεό Ποσειδώνα και η τρίτη θα κάνει τους θεούς που θα είναι οι κριτές.
- ▶ Συζητήστε στην ομάδα σας τα επιχειρήματα που θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν η θεά Αθηνά και ο θεός Ποσειδώνας για να πείσουν τους υπόλοιπους θεούς ότι το δώρο που προσέφερε ο καθένας από αυτούς ήταν το πιο πολύτιμο δώρο για την πόλη.
- ▶ Η ομάδα των κριτών θα αξιολογήσει τα επιχειρήματα της κάθε ομάδας και ποιος ξέρει... μπορεί η Αθήνα να αλλάξει όνομα!!!

- ✓ Ποιο είναι το επικοινωνιακό πλαίσιο μέσα στο οποίο βρίσκονται τα δύο κείμενα; (ποιος γράφει; Για ποιον; Πού; Με ποιον σκοπό; κτλ.) [διασκευή]
- ✓ Τι λέγεται στα δύο κείμενα (νόημα); Ποια γλωσσικά μέσα χρησιμοποιούνται; Διαφέρουν στα δύο κείμενα τα γλωσσικά μέσα; Γιατί δε διαφέρουν; Γιατί χρησιμοποιούνται αυτά τα μέσα; Ποιος είναι ο ρόλος των μύθων για τους ανθρώπους;
- ✓ Έχουμε σήμερα μύθους; [παραμύθια]
- ✓ Ποια είναι η σχέση των κύριων προσώπων (θεοί-ήρωας) με τους υπόλοιπους ανθρώπους; [σχέσεις εξουσίας]
- ✓ Είναι τα κείμενα αποτελεσματικά στον τρόπο που καταγράφονται οι μύθοι;

2.1. Αναδυόμενος γραμματισμός

Διδακτική πορεία:

- Προτείνουμε στους μαθητές και τις μαθήτριες να κάνουμε έναν περίπατο στην περιοχή γύρω από το σχολείο για να δούμε κυρίως τα διάφορα καταστήματα, κτίρια και ό,τι άλλο υπάρχει.
- Γίνεται συζήτηση για το ποιους χώρους θα ήθελαν να επισκεφτούν και τι θα ήθελαν να δουν και να επισκεφτούν.
- Γίνεται κάποιος προγραμματισμός για το από ποιους δρόμους θα περάσουν και τι θα δουν.
- Επιχειρείται να κατασκευαστεί στον πίνακα **ένας τοπικός χάρτης** με τα μέρη από τα οποία θα περάσουν.
- Γράφονται στο πίνακα **οι οδοί και βασικά σημεία του χώρου** (π.χ. μνημείο, πλατεία κτλ.)
- Καλούνται οι μαθητές και οι μαθήτριες να αποτυπώσουν σε ένα φύλλο χαρτί A4 τον χάρτη που σχεδιάστηκε στον πίνακα

2.1. Αναδυόμενος γραμματισμός

2.1. Αναδυόμενος γραμματισμός

- Για κάθε πινακίδα γίνεται λόγος για τα χρώματα, τον τύπο γραμμάτων και τυχόν σχέδια που υπάρχουν σ' αυτήν
- Επιχειρείται να γίνει συζήτηση για τα νοήματα που δίνουν οι διάφοροι τρόποι που περιλαμβάνονται σε κάθε πινακίδα
- Γίνεται προσπάθεια κατηγοριοποίησης των πινακίδων (π.χ. πινακίδες καταστημάτων, πινακίδες-ενδείκτες οδών, άλλες πινακίδες)
- Συζητιέται για κάθε πινακίδα που καταγράφηκε ποιος είναι ο ρόλος της συγκεκριμένης πινακίδας (ως πλαίσιο επικοινωνίας), το νόημά της (ως νοηματική δομή), η χρησιμότητά και ο ρόλος του συγκεκριμένου κτιρίου για την κοινωνία (ως κοινωνική πράξη) και την αποτελεσματικότητά του (ως αντικείμενο αξιολόγησης)
- Επιχειρείται να εντοπίσουν στον χάρτη που σχεδίασαν στην αρχή του μαθήματος τα σημεία που βρίσκονται οι πινακίδες που έγραψαν και ζωγράρισαν.
- Οι ζωγραφιές αναρτώνται σε εμφανές σημείο της αίθουσας διδασκαλίας
- Οι πινακίδες που έφτιαξαν μπορούν να αναρτηθούν και στην ιστοσελίδα του σχολείου (ή της τάξης τους)

3. Βιβλιογραφία

- Barton, D. Hamilton, M. (2000). Literacy practices. In D. Barton, M. Hamilton, R. Ivanic (Eds), *Situated Literacies: Reading and writing in context*. London: Routledge.
- Baynham, M. (2002). *Πρακτικές γραμματισμού*, μτφ. Μ. Αράπογλου. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Halliday, M. A. K. (1978). *Language as social semiotic*. London: Edward Arnold.
- Halliday, M. A. K. (1985). *An introduction to functional grammar*. London: Edward Arnold.
- Κωστούλη, Τρ. (2001). Από την επικοινωνιακή στην κειμενοκεντρική προσέγγιση. Κοινές θέσεις και σημεία διαφοροποίησης. *Πρακτικά 4ου Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας*. University Studio Press, 623-630.
- Κωστούλη, Τρ. (2005, Μάιος). Από τα προγράμματα γραμματισμού στο γραμματισμό της σχολικής τάξης: στατικοί και δυναμικοί τρόποι θεώρησης του κριτικού γραμματισμού. *Ανακοίνωση στην 26η Ετήσια Συνάντηση Εργασίας (Τομέας Γλωσσολογίας-Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης)*.
- Luke, A., O'Brien, J., Comber, B. (2001). Making community texts objects of study. In H. Fehring & P. Green (Eds), *Critical literacy: a collection of articles from the Australian Literacy Educators' Association* (112-123). Newark, Deaware: International Reading Association.

3. Βιβλιογραφία

Martin, J. R. (1989). *Factual writing: exploring and challenging social reality*. Oxford: Oxford University Press.

Ματσαγγούρας, Η. Γ. (2007, Μάιος). Η πρόκληση του σχολικού εγγραμματισμού: το πρόβλημα, η σπουδαιότητα, η αντιμετώπιση. *Πρακτικά Συνεδρίου: Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση και οι προκλήσεις της εποχής μας*, Ιωάννινα: Σχολή Επιστημών της Αγωγής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, 29-40.

Ministry of Education C. (2008). *The Ontario Curriculum Grades 9 and 10*. New London Group. (2000). *Multiliteracies: Literacy learning and design of social futures*. London: Routledge.

Ντίνας, Κ., Γώτη, Ε. (2016). *Ο κριτικός γραμματισμός στη σχολική πράξη: αρχίζοντας από το νηπιαγωγείο*. Αθήνα: Gutenberg.

Traves, P. (1992). Reading: the entitlement to be properly literate. In M. M. K. Kimberley, J Miller (Eds), *New readings: Contributions to an understanding of Literacy*. London: A & C Black.

Χατζησαββίδης, Σ. (2007, Ιούνιος). Ο γλωσσικός γραμματισμός και η παιδαγωγική του γραμματισμού: θεωρητικές συνιστώσες και δεδομένα από τη διδακτική πράξη. *Πρακτικά (ηλεκτρονική μορφή) του 6ου Πανελληνίου Συνεδρίου της ΟΜΕΡ*, Πάτρα.